

TESADÜF ÖZLEM DEMİR • Süleymaniye Günlükleri

TESADÜF ÖZLEM DEMİR 1968 yılında Mersin'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini bu kentte tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1992 yılından itibaren Mersin'de serbest avukatlık yaptı. Çeşitli dergilerde öyküleri ve sinema yazıları yayımlanmıştır.

İletişim Yayınları 3189 • Anı Dizisi 96
ISBN-13: 978-975-05-3352-5
© 2022 İletişim Yayıncılık A.Ş. / I. BASIM
1. Baskı 2022, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

TESADÜF ÖZLEM DEMİR

Süleymaniye Günlükleri

Yıldızsız gecemin ay ışığı
canım kızım Selen'e...

I

Çağımız yavan, müşkülpesent, ahlâklı geçinen bir çağ. Görülmesi gereken şeyi kimse görmek istemiyor, bakmaya cesaret edemiyor, hele herhangi bir riski hiç göze alamıyor; tedbirli öngörülü olmaya, yargılamaya kimsenin cesareti yok, önyargıdan hiç bahsetmiyorum bile, o idamlık suç, insanlık suçu, hem yargılananın hem yargılayanın, herkesin onuruna bir saldırı. Artık hiç kimse gördüğü şeyi, çoğu kez gözünün önünde olan, belki konuşulmayan ya da pek az konuşulan ama yine de gözle görülür olan şeyi gördüğünü, kendi kendine bile söylemeye ya da kabullenmeye cesaret edemiyor. Kimse bilmek istemiyor; peşinen bilmek ise dehşete düşürüyor insanları, biyografik ve ahlâki bir dehşet.

– JAVIER MARIAS, *Yarımkı Yüzün*

Havalandırması sigara dumanlarını tahliye etmeye yetişmeyen bir otobüsün şoför arkası koltuğunda, meçhule doğru yol alıyordum. Yanıtlarını ancak zamanla bulabileceğimi bildiğim yüzlerce soru uçuşuyordu kafamda. Heyecanlıydım. Otobüs otogardan çıkıp şehirlerarası yola doğru yönelirken, bahçe kapısına kadar bana eşlik edip, sokağın köşesini dönene dek ardından el sallayan annemin o gururlu hali geldi gözümün önüne. Yüzüne yerleştirdiği gülümsemeye, gözlerinde biriken yaşları yuvalarında tutmak için çabalayışını hatırlayınca, bir burukluk kapladı içimi. Boğazım düğüm

düğüm oldu. Gözlerim nemlendi bir anda. Ağlamam yakışık almazdı. Tuttum kendimi, bırakmadım.

Çukurova'nın sarı sıcak düzlüklerinden kıvrıla kıvrıla uzayan yola bakarken içimdeki burukluk yerini henüz yanıtlı olmayan meraklı sorulara bıraktı yeniden. Otobüsün şehirlerarası yola girmesiyle birlikte artık hayatımın en önemli kavşaklarından birisini geride bıraktığımı farkındaydım. Hayaller kurup hedefler belirlemek yerine, hayatı gelişine yaşamayı tercih ettiğimden, kafamda İstanbul'la ilgili büyük beklentiler oluşturmuş değildim. Yalnız başıma çıktığım bu yol, yalnızca Mersin'den İstanbul'a yapılan bir yolculuk değildi benim için, aynı zamanda bir erginlenme ritüeliydi. Bir varoluş durumundan başka bir varoluş durumuna geçiyordum.

Yaşıtlarımdan farklı, sıra dışı bir çocuk olmalıydım ki ailem henüz beş buçuk yaşındayken ilkokula kaydetti beni. Mahcup etmedim onları. Gerçekten de üçüncü sınıfın yaz tatilinde babamı kaybedene kadar sınıfımın en başarılı öğrencisiydim. Hayatımı altüst eden bu olaydan sonra okula olan ilgim eskisi gibi olmadı hiç. Ortaokulda karneme zayıf düşürmesem de lise dönemimde dersler tamamen ikinci plandaydı artık. Okula boş veren tavrımdan dolayı ders notlarım yüksek değildi belki ama bulduğum her şeyi okuma alışkanlığım nedeniyle genel kültürüm fena sayılmazdı.

Güveniyordum kendime, iyi bir puan alacağımı tahmin ediyordum. Yine de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni kazanmam yalnız benim için değil, öğretmenlerim de dâhil herkes için büyük sürpriz oldu.

Yaklaşık on altı saat sürecek yol. Bu hesapla sabah erken saatlerde İstanbul'da olacaktım. Heyecandan uyuyamıyordum. Aksaray'a gelene kadar gözümü kırpmadım. Aç sayılmazdım aslında ama mola yerinde herkes lokantaya yönelince bir şeyler atıştırırım istedim. Yol yorgunluğuma ye-

diğim yemeğin ağırlığı da eklenince, otobüs yeniden hareket eder etmez uyuyakaldım. Uyandığım da Harem'e varmak üzereydik. Otobüs burada yolcu indirdikten sonra son durağı olan Topkapı otogarına gidecekti. Kalacağım yurt Topkapı civarındaydı. Harem yolcuları inip de otobüsümüz yeniden hareket ettiğinde, daha önce yalnızca televizyonda ya da sinemada gördüğüm, sayısız kitaba ve filme konu olmuş bu yaşlı şehri ilgiyle izlemeye başladım. Yalnız başıma çıkıp geldiğim bu yerden ürkmem, az da olsa korku duymam gerekirdi belki de. Oysa izlemeye başladığım ilk andan itibaren, gördüğüm her yer tuhaf bir şekilde tanıdık geldi bana. Daha önce buraya geldiğimi, hatta uzun yıllar yaşadığımı düşündürdü. Bu tuhaf duygu, otobüsümüz şehrin içlerine doğru ilerledikçe daha da derinleşti.

Topkapı otogarına vardığımızda saat 09.00'a geliyordu. Otobüsten indiğim anda büyük bir keşmekeşin ortasına düştüm. Araç gürültülerine karışmış yüzlerce insan sesi müthiş bir uğultu halinde yayılıyor, karınca sürüsünü andıran korkunç bir kalabalık hareket ettikçe daha da birbirine dolaşan büyük bir kördüğümü andırıyordu. Asla çözülemeyeceğini düşünürken, sihirli bir elle dokunulmuş gibi bir an çözülür gibi oluyor, sonra tuhaf şekilde yeniden eski halini alıyordu. Otobüsün korunaklı sessizliğinden birdenbire böylesi bir hengâmenin içine düşmek sersemletti beni. O kımıl kımıl kalabalığa karışmaktan ürkererek olduğum yerde kaldım bir süre. Sonra ne olacaksa olsun dedim. Kendimi akışa bırakarak elimde valizimle kalabalığın içine daldım.

Otogarın dışına çıkmak beklediğim kadar zor olmadı. Çıkış kapısındaki görevlilere Atatürk Öğrenci Sitesi'ne nasıl gidebileceğimi sordum. Minibüsle gitmek istersem yolun karışmasına geçmeliydim ama otogara fazla uzak değildi, istersem Merkez Efendi üzerinden yürüyerek yirmi dakikada gidebilirdim. Gösterilen güzergâhtan yürümek daha mantıklı geldi.

Yurt Kur Genel Müdürlüğü'ne yaptığım başvuruya olumlu yanıt geldiği için şanslıydım. Yurda kabul edilmek kolay değildi. İsmimin ilk asılan listede yer almasında babamın erken vefatının ve ev kadını olan annemin babamın emekli maaşı ile benden başka üç kardeşime daha bakıyor olmasının etkisi olmalıydı. Yurdun kapısına vardığımda durup bundan sonra hayatımın dört yılını geçirmeyi umduğum bu yeri dışarıdan seyrettim.

Atatürk Öğrenci Sitesi on adet yatakhane bloku, sosyal tesisler binası ve kapalı spor salonu ile Kredi Yurtlar Kurumu'na bağlı en büyük öğrenci yurduydü. 1980 darbesinden önce hem kız hem de erkek öğrencilerin kaldığı bir yerdi burası. Darbeden sonra askerî yönetim erkek öğrencilerle kız öğrencilerin aynı yurt ortamında bulunmalarını sakıncalı bulmuş olmalıydı ki kız öğrenciler başka yurtlara nakledilmişlerdi. Geldiğimde dokuz blok erkek öğrencilere, onuncu blok ise herhangi bir olay ihtimaline karşılık Jandarmaya tahsis edilmişti. Yurtta askerlerin bulunmasının bir sakıncası yoktu bence. Askerle, olayla falan ne işim olacaktı ki? Akdenizli geniş bir aileydik biz ve aile büyüklerimiz Demokrat Parti-Adalet Partisi çizgisinde hareket ederlerdi daha çok. Yakın çevremden değil cezaevine girmek, gözaltına alınan bile yoktu. Siyasetle ilgili pek bir bilgim olduğu da söylenemezdi aslında. O güne kadar okuduklarım arasında siyasi kitaplar yoktu. Çok sevmeme ve her bulduğum kitabı okumaya çalışmama rağmen koşullar gereği bu tür kitaplara ulaşmam kolay değildi. Askerî darbeden sonra kitapların çoğu korkudan yakılmış, birçok kitap da yasaklanarak yayınevlerinden toplatılmıştı. Gerçi okuduklarımı tercih etme lüksüm olduğu söylenemezdi pek. Kitaplar pahalıydı. İstediklerimi kitapçılardan alamazdım o yüzden. Okuduklarıminin çoğu, köyümüze gelen gezici kütüphaneden aldığım kitaplardı. Haftanın belli günlerinde köye gelen, içi kitaplarla

dolu bir otobüstü gezici kütüphane. Her defasında iki adet ödünç kitap alma hakkım olur, bir dahaki gelişine kadar bu kitapları okuyup yenileriyle değiştirdim. Bir dolu kitap okudum bu sayede. Gerçi genelde sağcı yazarların kitapları bulunurdu. Bunların haricinde kendi akrabalarımın ya da okul arkadaşlarımın anne babalarının kitaplarını ödünç alırdım. Bunlar daha çok dünya klasikleri ya da solcu yazarların romanları olurdu.

Yorgundum. Kurt gibi de acıkmıştım. Bir an önce kaydımlı yaptırıp odama yerleştikten sonra bir şeyler yemeliydim. Odama girerken, hiç bilmediği bir cangıla adım atmış evcil bir hayvanın tedirginliği vardı üzerimde. Yorgunluktan ayaklarımın bağı çözülmek üzereydi. Yatağın çağrısına kulaklarımı tıkadım ve valizimi dolabıma yerleştirip bir şeyler atıştırmak üzere yurdun sosyal tesislerine gittim. Hiç kimseyi tanıımıyordum. Yeni gelmiş çok öğrenci vardı. Yeni öğrencileri eskilerden ayırt etmek hiç de zor değildi. Duydukları endişeyi gizlemek adına yüzlerine yerleştirdikleri o doğal olmayan ifadeden fark ediliyorlardı hemen. Alelacele bir şeyler yedim ve üst kattaki bilardo salonuna çıktım. Severdim bilardo oynamayı. Özellikle lise sondayken, okul sonrası zamanımın çoğu bilardo salonunda geçirdi.

İçeri girdiğimde garip bir huzur duygusu kapladı içimi. Bilardo salonlarının, topların birbirine değerken çıkardığı, mekânın tümüne yayılan o hafif uğultuyu yırtan seslerinin insanı rahatsız etmeyen, sakinleştiren bir yönü vardı. Kimseyi tanımadığım için oynayanları izledim bir süre. Ardından masalardan birini kiralayıp sinema saati gelene kadar oyalandım. Yukarı çıkarken film afişinde Coppola'nın "Baba" filminin gösterileceğini okumuştum. Oyuncular arasında Marlon Brando'nun ismini görünce ilgimi çekmişti. Gösterim saati yaklaşınca bir bilet alıp girdim. Tahmin ettiğimden de güzel bir yerdi burası...

O gece sabaha kadar deliksiz uyusam da uyandıgımda üzerimde tuhaf bir ağırlık vardı. Bir gün önce hiçbir olumsuzluk yaşamadığım halde neden keyifsiz olduğumu düşündüm. Somut bir şey yoktu. Günün koşuşturmacası içerisinde yüzleşmekten kaçındığım, tereddütsüzce bilinçaltıma ittiğim her tür endişe ve kaygı orada serpilip boy vermiş, ben uyurken de bir şekilde bilince çıkmıştı anlaşılın. Gözlerimi açmadan bir süre daha yatakta uzanmaya devam ettim. Gece sinsice üzerime çöreklenen bu tedirgin edici duyguların nedeni hiç bilmediğim, tanımadığım bu şehirde bir yabancı olmaktan kaynaklanan kaygılar olmalıydı. Öyleyse vakit kaybetmeden dünyanın bu en esrarengiz şehrini en ücra köşelerine kadar keşfetmeliydim. Aşınası olmanın başka yolu yoktu. Bir anda fırlayıp çıktım yataktan.

Uzun bir gün beni bekliyordu. Önce kantine uğrayıp güzel bir kahvaltı yaptıktan sonra otobüse atlayıp Eminönü'ne geldim. Galata Köprüsü'nden Karaköy'e, Tünel'den de İstiklal Caddesi üzerinden Taksim'e kadar yürüdüm. Sıkı bir Beşiktaş taraftarıydım. İnönü Stadı'nın o civarlarda olduğunu biliyordum. Sora sora Gümüşsuyu Caddesi'nden Dolmabahçe'ye kadar inince İnönü Stadı tüm heybetiyle karşıma çıktı...

* * *

Çarşamba sabahı erkenden kalkıp İnönü Stadı'na geldiğimde gün daha yeni aydınlanıyordu. İstanbul'da yapmayı planladığım şeylerden biri de ilk maçta 4-1 kaybettiğimiz Rapid Wien maçının İnönü Stadı'nda yapılacak olan rövanş maçını izlemektir. Hafta sonu İstanbul'u gezmeye çıktığımda kısa bir araştırma yapmış, biletlerin saat kaçta satışa çıktığından, saat kaçta gelirim bilet bulabileceğime kadar bir yığın bilgi toplamıştım.

Stadın önüne geldiğimde erkendi daha. Bekleyenler arasına karışıp ortamın keyfini çıkardım. Müthiş bir deneyim

oluyordu benim için. Bilet gişeleri açılıp taraftarlar içeri alınmaya başlayınca, her adımda heyecanım bir kat daha arttı. Beşiktaş'ın çocukluğumdan beri hayalini kurduğum mabedine ilk kez girecektim sonuçta. Kutsalla ilişkim mesafeliydi aslında ama İnönü Stadı'na girerken yaşadığımın, kutsalla yakın bir deneyim olduğunu söyleyebilirdim. Üstelik tribünde söylenen marşların tüm stada yayılan o ahenkli uğultusunu duyduğumda ve atılan konfetilerin rengârenk görüntüleri eşliğinde takımın sahaya çıkışı esnasında, aynı duyguyu çok daha yoğun bir şekilde yaşadım. Maç başladıği anda heyecanım had safhadaydı artık. Her şey çok iyi giderken ilk golü yedik. Maçın başları sayılırdı daha. İkinci yarının başında Metin'in ayağından golü bulduk aslında ama maçı çevirmek için üç gol daha atmamız lazımdı. Seyircinin de verdiği destekle takım tüm gücüyle saldırıyordu. O sırada bir pozisyon oldu ve tüm stadyum penaltı diye ayağa kalktı. Bir gol daha gelse maç dönebilirdi. Fakat hakem penaltıyı vermedi. Müthiş bir küfür sağanağıyla birlikte bizim bulunduğumuz yerden sahaya içi su dolu plastik bir şişe atıldı. Orta hakem, kendisine isabet etmese de hemen önünde yere düşüp patlayan şişeyi götürüp yan hakeme verdi. Olay çıkmasın diye her iki taraftar grubunun arasında bir sıra çevik kuvvet polisi olurdu. Bulduğumuz tribünde rakip takımın taraftarı olmasa da usulen kenarda her zamanki gibi bir sıra çevik kuvvet polisi duruyordu. Benim olduğum yer ile çevik kuvvet arasında 8-10 koltuk vardı. Şişenin sahaya düşmesiyle birlikte, telsizle birilerinden talimat alan çevik kuvvet amiri öfkeyle ayağa kalktı ve bizim bulunduğumuz tarafa döndü. Sonra, polislere işaret ederek benim de içinde bulunduğum yaklaşık beş sırayı işaret ederek, arka koridora getirmelerini söyledi. Diğerleriyle birlikte merakla arka tarafa doğru yürüyordum ki, koridora girmemizle birlikte arkamızdan gelen polisler o tahta coplarıyla önlerine gele-

ne nerelerine denk gelirse vurmaya başladılar. Kimileri açıklama yapmaya çalışıyor kimi de tek sıra halinde dizilmiş polisleri yarıp, koridordan çıkmaya çalışıyordu. Açıklama yapmaya çalışanlar ayrı, polisleri yarmak için yüklenenler ayrı dayak yiyordu. Ne yapacağımı bilemez halde duvarın dibine sindim ve bu gerçeküstü manzarayı izledim.

Şoktaydım sanırım. Kasılıp kalmıştım. Zihnimin verdiği komutlar kaslarıma ve sinirlerime ulaşmıyordu. Çöküp kaldığım duvar dibinden olanları izlerken tanık olduğum bu akıl dışı durumun mantığını sorguluyordum. Hiç olmadık bir sebepten böylesine bir şiddete neden maruz kaldığımızı idrak etmeye çalışırken, polislerle ilgili bir şey dikkatimi çekti. Olay anında, otomatiğe bağlanmış gibi hareket ediyorlardı. Karşılarındaki topluluğun bileşenlerini birer özne olarak değil, hareket halindeki nesnelere algılıyorlardı sanki. Davranışları bilinçli olmaktan uzaktı. İradelerinin kontrolünden çıkıp duyularının kontrolüne girmiş gibi şartlı refleksiyle hareket ediyorlardı. Sükûnetinizi koruduğunuz takdirde, görsel bir uyaran olmaktan çıkıyordunuz artık. Herhangi bir müdahale anında sabit duran ya da yavaş hareket edenlere değil, yalnızca telaş içindekilere yöneliyorlardı.

Oradaki hengâme yaklaşık beş dakikaya yakın sürdü ve ben, hareketsiz bir şekilde olanları izlerken tek bir cop bile yemedim. Akabinde çevik kuvvet amiri sanki emri kendisi vermemiş gibi gelip polisleri azarladı ve bize dönerek yerimize geçebileceğimizi söyledi. Bu riyakârlık polislerin tahata coplularıyla vurduğu darbelerden daha acı, daha mide bulandırıcıydı. “Ne biçim bir ülke lan burası...?” diye söylenererek çıktım stadyumdan. Stadyuma girerken yaşadığım kutseyet yerini derin bir acze bıraktı. İçin için ağlayarak Eminönü’ne kadar yürüdüm. Dayak yemedim, canım da yanmadı ama hiçbir kusurum yokken böylesi bir şiddete maruz kalmayı, üstelik ne yapacağımı bilemeden korkudan pusup

kalmış olmayı yakıştıramıyordum kendime. Korkunun beni esir aldığı o âna tanıklık etmek, o anla yüzleşmek çok onur kırıcıydı. Bu haksızlığa itiraz edip dayak yesem bu kadar zoruma gitmezdi. Kendimi devasa bir kalabalığın içinde yapayalnız ve küçücük hissettim.

* * *

Okulun başlangıcında, özellikle de başka şehirden gelen bir öğrenciyse yabancılık hissini paylaşacağınız birileriyle yakınlaşma ihtiyacı duyarsınız. Yaşamın önünüze neler çıkaracağını bilmediğinizden inanılmaz bir merak ve heyecan vardır içinizde. Yalnızca bu da değil derinlerinizde yatan, bilince çıkaramadığınız korkularınızla da yüzleşmeye hazır olmanız gerekir. Bunun için kendinizi yalnız hissettiğiniz bu yabancı şehirde, bir şeylere, bir yerlere tutunmak istersiniz. İşte böylesi anlarda kendi yörenizden olan, sizinle aynı alışkanlıklardan gelmiş birilerini arar gözleriniz. Bulduğunuzda da ister istemez, karşı karşıya kalacağınız olaylara sizinle benzer refleksler göstereceğini bildiğiniz bu insanlarla aranızda bir çekim oluşması gayet doğaldır. Kısa sürede yakınlaşır, hatta onları sahiplenirsiniz. Daha okulun ilk gününde ortaokulda birlikte okuduğum Erdem'e rastladığıma o kadar sevinmemin sebebi buydu muhtemelen. Çeşitli vesilelerle tanışıp kısa sürede grup arkadaşı olduğumuz Raşit ve Okan'ın her ikisinin de Adanalı olmaları yani bir anlamda hemşeri olmamız da tesadüf değildi. Bu dörtlüye, kayıt esnasında tanıştığımız Hekimhan da eklenince, beş kişilik bir grup olduk. Ben, Okan ve Erdem aynı yurttaki kalıyorduk. Raşit bir arkadaşıyla Topkapı sur içinde kiralık bir evde, Hekimhan ise Küçükalyalı'da akrabalarının yanında kalıyordu.

Sabahları okula gitmek büyük bir sorundu. İlk günler, sabah erkenden kalkıp öğrenci servisi olarak yurdun içine gelen belediye otobüsleriyle gitmeyi denedim. Bekleyen öğ-